

VAN DE REDACTIECOMMISSIE

Berichtgeving uit de centra

Schrijven over hetgeen in een wetenschappelijke vereniging als het Nederlands Huisartsen Genootschap door de leden, individueel of in groepsverband — zoals de lokale studiegroepen — wordt verricht, is een uitermate moeilijke opgave. De redactiecommissie is zich er dan ook terdege van bewust, dat het uitblijven van een groot aantal verslagen over activiteiten in centra en studiegroepen allerminst wil zeggen, dat deze activiteiten niet hebben plaats gevonden.

Ervaring, in de eigen studiegroepen opgedaan, leert, dat het vaak moeilijk, zo niet onmogelijk is de inleider van een interessante beschouwing er toe te brengen, dat hij hierover zelf schrijft. De verklaring van dit verschijnsel wordt hier in het midden gelaten. Anderzijds bestaat er ook een zekere reserve om over het werk van de eigen studiegroep te schrijven: het is wel aardig wat er gedaan wordt, maar men vindt het niet voldoende belangrijk, men is misschien wel wat erg kritisch ingesteld, men twijfelt aan de waarde, die zo'n verslagje voor anderen kan hebben, enzovoort.

Toch blijft het voor de redactiecommissie zaak er bij voortdurend naar te streven in ons tijdschrift regelmatig berichten „Uit de centra” te publiceren, opdat in de eerste plaats ieder lid van het Genootschap zich kan realiseren wat zich in de periferie, dus in het eigen dagelijks arbeidsveld, aan werkzaamheden in het kader van het Genootschap presenteert. Het zij hier nogmaals herhaald, dat het de innige overtuiging is van vele leden van studiegroepen van het N.H.G., dat het actief deel uitmaken van een studiegroep van groot nut is voor het dagelijks werk van de huisarts; het bevrijdt hem op verrassende wijze uit zijn isolement.

Het kortelings ingestelde instituut van centrumcorrespondenten zal er ongetwijfeld in belangrijke mate toe kunnen bijdragen deze „inside information” te verruimen. Van deze plaats moge een woord van welkom worden gedrukt voor alle reeds benoemde en in de komende tijd te benoemen centrumcorrespondenten!

Wij vertrouwen, dat zij in de eerste plaats regelmatig zullen rapporteren over alle plannen, programma's en activiteiten in hun centrum. Daarnaast bestaat dan de hier boven omschreven moeilijke taak te trachten inleiders van interessante voordrachten ertoe te brengen hun beschouwingen aan de redactiecommissie aan te bieden. Laten zij niet schromen erop te wijzen, dat in de afgelopen jaren verschillende bijdragen in „huisarts en wetenschap” zijn verschenen, die oorspronkelijk als voordracht door een huisarts in een studiegroep zijn gehouden.

Tenslotte hopen wij van harte, dat de correspondenten ervan overtuigd willen zijn, dat het voor de insider vaak moeilijk is te beoordelen of iets al dan niet voor een buitenstaander belangrijk is; de buitenstaander — dat wil hier zeggen de lezer — zal wel voor zichzelf uitmaken, wat hij belangrijk vindt, respectievelijk wel of niet wil overnemen, beproeven of herhalen. H.

UIT DE CENTRA

Centrum Breda en omstreken

In het tijdvak 1961-1962 kwamen de activiteiten van het centrum Breda in de volgende vijf studiegroepen tot uiting.

1 De problemen waarmee vooral de beginnende arts in de praktijk wordt geconfronteerd, werden onder leiding van Gaymans onder de loep genomen. Aan deze groep werd door vijf jonge collegae deelgenomen, waarbij beurtelings ieder van hen als gastheer fungeerde.

Op somatisch gebied bleken de moeilijkheden vooral te liggen op het gebied van de rugklachten, keel-neus-oorheelkunde, souffles en het ontlastingsonderzoek bij kinderen. Voor de laatste drie onderwerpen werd een specialist als consulent op de bijeenkomst uitgenodigd. Verder werd vooral aandacht besteed aan psychische en sociale problemen, waarbij bleek dat voor de jonge arts het raad schaffen bij huwelijksmoeilijkheden van zijn patiënten een zware opgave is.

Hoewel de gang van zaken door de leden als zeer nuttig werd ervaren, bestaat er voor de komende periode meer be-

hoefte zich toe te leggen op één somatisch onderwerp, waarbij gedacht wordt aan orthopedie samen met revalidatie en met een specialist als consulent.

2 Cannegieter leidde een groep, bestaande uit negen leden, waarin ter sprake kwamen: inrichting van spreek- en wachtkamer, administratie, sterilisatie, receptuur, indicaties voor verwijzingen, casuïstiek en probleemgevallen. Het idee dit te doen ontstond bij het lezen over groepspraktijken, waar dergelijke besprekingen dagelijks worden gehouden. De persoonlijke voorkeur bij de praktijkvoering werd volkomen gehandhaafd, doch ieder werd gestimuleerd zijn eigen wijze van werken uiteen te zetten, waardoor verbetering van ieders werk kon worden verwacht. Twee der leden werkten buiten Breda in apothekhoudende praktijken, de anderen waren (toevalligerwijs) dicht bij elkaar gevestigd in Breda. De bijeenkomsten werden eenmaal per veertien dagen bij toerbeurt thuis gehouden des avonds om 9 uur.

Als werkschema werd gekozen: beoordeling van elkaars praktijkruimte, administratie, sterilisatiemethoden, verlostas, eerste-hulpkoffertje enzovoort, waarna een bespreking volgde van een tevoren afgesproken onderwerp uit de pathologie. Ieder kon zich op deze manier van te voren bezinnen op het hoe en waarom van zijn werkwijze. Alléén de meest voorkomende ziektebeelden werden besproken. Het voor en tegen van ieders behandelingswijze werd tegen elkaar afgewogen, waarbij ook werd gelet op de kosten van gelijkwaardig beoordeelde behandelingswijzen. Besproken werden onder andere: habituele abortus, acute en chronische bronchitis, griep, bronchiaal astma, sinusitis en otitis. Over hart-vaatziekten bleek zich geen vruchtbaar gesprek te kunnen ontwikkelen en in verband hiermede werd een cardioloog te hulp geroepen. Zijn aanwijzingen waren bijzonder instructief.

Bij een volgende gelegenheid werd de derde patiënt besproken van ieders spreekuur. Dit was weliswaar aardig, doch niet zo nuttig als het bespreken van een onderwerp uit de pathologie.

Ook werden ervaringen uitgewisseld van de gevallen, die een der leden had verzameld in de zondagsdienst.

Voor een bespreking van de gebruikte voedingsschema's werd een van de plaatselijke kinderartsen uitgenodigd. Bij deze schema's voor gezonde baby's werd wel gestreefd naar een zekere uniformiteit en aansluiting aan de voorschriften van de verschillende consultatiebureaus. Hierdoor kan een zekere opvoeding van het publiek worden bereikt.

Bij de behandeling van menstruatiestoornissen werd eveneens een beroep gedaan op een specialist en ook dit was een leerzame avond, niet in het minst voor de consulenten, zoals deze spontaan verklaarden.

Voorts werden avonden gewijd aan nierziekten en aan maag-darmziekten, waarbij de diverse diëten ter sprake kwamen.

Na de bespreking van het afgesproken onderwerp volgde steeds een geanimeerd napraatje over bijzondere voorvallen in de praktijk en over ervaringen van deelnemers, die door de gesprekken waren gekomen tot een andere behandelwijze dan die welke zij gewoon waren.

Bij de leden blijkt de wens te bestaan in het volgend jaar meer specifieke onderwerpen uitgebreid te behandelen met een specialist als docent.

3 Een gespreksgroep bestaande uit een tiental leden met als gespreksleider Schueller wierp zich op één van de voorheen zo miskende „kleine vakken”. Het soma kwam volledig aan zijn trekken, waarbij voornamelijk het exterieur werd bestudeerd met een huidarts als consulent.

Maandelijks kwam de groep bij een der leden tezamen, waarbij door de gastheer werd zorg gedragen voor de presentatie van drie tot vijf patiënten met dagelijks voorkomende huidafwijkingen. Meestal waren deze patiënten via enige voorafgaande spreekuren vergaard. Er werd naar gestreefd de duur van de eigenlijke groepsbijeenkomst niet langer dan twee uur te doen zijn.

Na onderzoek, waarbij het beschrijven en opnieuw leren kennen van de primaire efflorescentie de nadruk kreeg, werd door de groep de diagnose en de eventueel in te stellen therapie besproken, waarbij vooral op therapeutisch gebied een grote divergentie bleek te bestaan. De dermatoloog gaf nadien commentaar en indien mogelijk werd door middel van

preparaten de histologische bouw van de efflorescenties bekeken.

De dermatologie bleek een zeer dankbaar oefenterrein. Het percentage patiënten met huidandoeningen is op het spreekuur, zoals bekend, vrij groot, zodat het praktische nut voor ieder der leden in vele gevallen in eigen praktijk onmiddellijk tot uiting kwam. Verrassend was (toch nog!) tot welke resultaten, juist op dermatologisch gebied, men kon komen, alleen gewapend met het blote oog en wat eenvoudig instrumentarium.

Het enthousiasme van de leden is dermate groot, dat de groep ook dit jaar op dezelfde manier voort zal gaan, met dien verstande dat zal worden getracht van de nascholing over te stappen op het wetenschappelijk onderzoek naar aanleiding van de problemen die zich zullen voordoen.

4 Reeds enkele jaren is de psychosomatische werkgroep tweemaal per maand te gast in een nabij Breda gelegen psychiatrische inrichting. Als consulent treedt op de aan deze inrichting verbonden psychiater. Deze groep is ontstaan uit de behoefte een beter begrip te kweken tussen patiënt en behandelend arts, door erkenning van het feit dat het niet alleen „soma” is waarmee de huisarts moet werken maar ook en vooral „psyche”. Er werd naar gestreefd de samenhang tussen deze beide te ontdekken aan de hand van gevallen uit de praktijk en hierbij zo mogelijk profijt te trekken voor de therapie.

Naar het voorbeeld van Balint werden gesprekken met patiënten gevoerd, waarvan op de bijeenkomsten verslag werd uitgebracht. Per zitting werd één patiënt behandeld, terwijl soms na enkele maanden dezelfde patiënt ter sprake kwam, hetzij wegens nieuwe aspecten in het verloop, hetzij wegens succesvol ontslaan uit behandeling.

Het bleek zeer moeilijk een objectief verslag te geven van het met de patiënt gevoerde gesprek. Suggesties in de richting van het gebruik maken van een bandrecorder tijdens het consult, werden door sommige leden aanvaard, door anderen verworpen als niet fair tegenover de patiënt. Enkele proeven in deze zin bleken voor de behandelend arts echter wel bijzonder vruchtbaar te zijn, aangezien de kritiek van de leden van de groep bij gebruik van een bandrecorder veel exacter en „to the point” kon zijn.

Het blijkt dat in deze jaren de leden tot een aanzienlijk beter begrip voor elkaar zijn gekomen. Agressieve gevoelens die in het begin tussen enkelen ontstonden zijn verdwenen in het besef, dat weliswaar kritiek wordt geleverd, maar dat ieder lid zijn best doet die kritiek zo opbouwend mogelijk te doen zijn.

Tijdens de laatste bijeenkomst werd overwogen welke weg verder moet worden bewandeld: moet de patiënt middelpunt van het gesprek blijven of moet het accent worden verlegd naar een psycho-analyse (voor zover mogelijk) in groepsverband van de leden. Dat ook dit laatste van enorm belang, niet alleen voor de arts maar ook voor de patiënt en daarmee voor de verhouding arts-patiënt, kan zijn, is zonder meer duidelijk.

5 Eenmaal per veertien dagen begaf een klein aantal collegae zich zeer ondernemend op pad om ten huize van een seksuoloog de problemen te bespreken, die zich op het terrein van de seksuologie voordoen. Om beurten werd door een der leden een geval uit de praktijk ter discussie gebracht. Het werd door alle leden bijzonder op prijs gesteld dat de consulent erin slaagde als gewoon gesprekspartner aan deze groep deel te nemen en daarbij toch de leden te laten profiteren van zijn grote ervaring.

Een waardige afsluiting van het seizoen vormde een demonstratie van deze groep voor alle leden van het centrum Breda. De levendige discussie na afloop was een bewijs van de appreciatie der leden. Als nadeel werd door enkelen uit de groep het feit gevoeld, dat bij de leden slechts één religie was vertegenwoordigd. Het werd wenselijk geoordeeld dit seizoen te komen tot een in dit opzicht meer gemêleerde groep.

Op de 14 september gehouden vergadering ten huize van Gaymans, ter bespreking van het programma voor het komende seizoen, was als gast aanwezig van der Sande, lid van het centrum Tilburg, tevens lid van de commissie wetenschappelijk onderzoek van het N.H.G. Ligt bij het centrum Breda

het zwaartepunt op de nascholing, bij het centrum Tilburg blijkt dit bij het wetenschappelijk onderzoek te liggen. Van der Sande zette aan de hand van een aantal voorbeelden uiteen met welke moeilijkheden men te kampen krijgt, wanneer men de kant van het wetenschappelijk onderzoek uitgaat; moeilijkheden, zowel wat de keuze van onderwerp betreft als de aanpak en uitvoering hiervan.

Het contact met een ander centrum bleek bijzonder verfrissend en opende voor het centrum Breda nieuwe perspectieven. Met name werd naar aanleiding hiervan door de studiegroep dermatologie besloten meer de kant van het wetenschappelijk onderzoek op te gaan. Daarnaast zal een tweede groep de nascholing blijven beoefenen met een andere huidarts als consulent.

Bijzonder veel belangstelling bestond ook voor de lijst met onderwerpen — samengesteld door de C.W.O. — die eventueel in aanmerking komen voor onderzoek door kleinere groepen huisartsen. Vooral het wetenschappelijk onderzoek in kleine groepen moet worden gestimuleerd, aangezien de vergelijkbaarheid der werkwijzen en het enthousiasme der deelnemers hier respectievelijk minder dubieus en beter te stimuleren is dan bij bijvoorbeeld de jaaronderzoeken met een groot aantal deelnemers. Tenslotte moet ook niet worden vergeten, dat bij de oprichting van het N.H.G. juist de nadruk is gelegd op een ontwikkeling van het wetenschappelijk onderzoek door huisartsen met gebruikmaking van de bestaande onderzoeksmethoden.

Aan de orde was verder de verkiezing van een nieuwe voorzitter, aangezien Gaymans, die vanaf de oprichting van het centrum Breda nu vijf jaar geleden, deze functie had bekleed, zich niet herkiesbaar stelde. In een humoristische speech memoreerde Gerritsen de enorme stimulans die van Gaymans gedurende deze jaren is uitgegaan. „Gaymans dóét voortdurend dingen” is de beste karakteristiek van zijn voorzitterschap. Dat de stoffelijke blijken van dank, waarin ook mevrouw Gaymans, voor haar grote gastvrijheid, deelde, niet ontbraken behoeft geen betoog.

Tot opvolger van Gaymans is Schueler (Rucphen) gekozen.

Het programma voor het komende jaar werd ten dele hiervoor reeds bij de verslagen der groepen genoemd. Belangstelling bleek verder te bestaan voor de onderwerpen: bacteriologisch onderzoek van urine en sputum, oogspiegelen en een nader te bepalen onderwerp uit de kindergeneeskunde. Getracht zal worden te komen tot nieuwe studiegroepen op deze gebieden.

M. A. Bron-du Crocq

Centrumbijeenkomst te Arnhem

Op 3 oktober 1962 mocht ik een bijeenkomst van het centrum Arnhem bijwonen, welke aanleiding gaf tot het maken van enkele opmerkingen. Het was voor het centrum een belangrijke dag, omdat Giesberts als voorzitter aftrad. Hij is één van de veteranen van het Genootschap, want hij is sedert de oprichting van het centrum Arnhem, nu meer dan vijf jaar geleden, voorzitter van dit centrum geweest. Uit de hulde die hem werd gebracht bleek duidelijk, dat hij een goede voorzitter was geweest, die ook zeer sterk de sympathie van de aanwezigen had. Het is van belang voor een centrum, wanneer dit een stuwende kracht als Giesberts in zijn midden heeft. Het is het thans geformeerde bestuur waarvan de leden bij toerbeurt als voorzitter zullen fungeren toe te wensen, dat zij de onder leiding van Giesberts ingeslagen weg kunnen vervolgen.

Het programma van de bijeenkomst verdient ook enig commentaar. Het eerste deel van de avond werd gevuld met wat de inleider Bergsma een boekbespreking noemde. Met veel zorg had hij uit een uitgave van Ciba over de anatomie, fysiologie en pathologie van het centrale zenuwstelsel een aantal kleurendia's vervaardigd, die door hem werden geprojecteerd en van een toelichting voorzien. Het was bijzonder te ervaren dat het weerzien van deze materie, die voor een groot deel reeds vóór het kandidaatsexamen wordt gedoceerd, zeer boeiend was. Voor vele specialisten is het noodzakelijk op de hoogte te blijven van de fysiologie van bepaalde organen of orgaangroepen. Voor de huisarts is deze noodzaak eigenlijk ook aanwezig, maar hij wordt slechts zelden gehonoreerd. Ik acht daarom de keuze van een dergelijk onderwerp voor een

huisarts en wetenschap

5de JAARGANG - No 11 - NOVEMBER 1962

<i>Inhoud:</i>	<i>blz.</i>
Van de congrescommissie	321
Van de werkgroep: Verloskunde van de huisarts: Koofts in het kraambed	322
Van de werkgroep: Verloskunde van de huisarts: De kunstmatige inleiding van de baring ...	326
J. L. Th. M. Vereecken: Grondpatronen bij sek- suele conflicten in verband met het huwe- lijksleven	330
B. Stokvis: Somato-neurotische verschijnselen in verband met huwelijksconflicten	334
M. de Vlieger: Diagnostische hulpmiddelen bij traumatische hersenletsels	337
F. N. M. Bierens, C. Smeenk en A. P. M. van Oudheusden: Een acute intoxicatie	339
G. J. Bremer: Een bibliotheek voor patiënten ...	341
Th. F. S. M. van Schaik: Structuur en werkwijze van het voorlichtingsbureau voor de voeding	343
Referaten	345
Boekbespreking	347
Het lezen waard	347
Ingezonden	347
Praktikum diagnostiek en therapie in de algeme- ne praktijk	348
Reumatische gewrichtsaandoeningen in de prak- tijk	348
Literatuurstudie	348
Stage voor semi-artsen bij de huisarts	349
Uit de notulen	349
Uit de C.W.O.	349
Van de redactiecommissie: Berichtgeving uit de centra	350
Uit de Centra	350
Aanvullende ledenlijst	352

Redactiecommissie: A. Hofmans, voorzitter, Rotter-
dam — G. J. Bremer, Nieuwkoop — K. G. Brühl,
Amsterdam — A. E. Denekamp, Hengelo (O) —
D. C. den Haan, Leiden.

Redactiesecretaris: J. J. van Mechelen.

Secretariaat Nederlands Huisartsen Genootschap: Kei-
zersgracht 327, Amsterdam-C., telefoon 020-64043.

Redactiesecretaris: Keizersgracht 327, Amsterdam-C.,
telefoon 020-242535.

Administratie, abonnementen, advertenties:

Fa. J. H. Kruyt, Uitgever, Groot Hertoginnelaan 28,
Bussum, telefoon 02959-16155; postgiro: 142554.
Abonnement f 17,50 per jaar; voor studenten f 7,50;
voor het buitenland f 20,—; losse nummers f 2,—.

Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen wor-
den geweigerd.

centrumbijeenkomst erg gelukkig en ik geloof zeker dat dit
initiatief navolging verdient. Ons kunnen en kennen zal er een
breder basis door kunnen krijgen.

De tweede helft van de avond werd gevuld met de bespre-
king van een ziektegeval door Giesberts, waarvan in een dis-
cussie onder leiding van Ingenhoes de deelnemers de diagnose
mochten proberen te stellen. Als men het peil van de avonden
op deze hoogte kan handhaven dan moeten deze voor de
deelnemers zeker een verrijking betekenen. Dr J. C. van Es

Centrum Zwolle

De activiteiten van het N.H.G.-centrum Zwolle in de eer-
ste maanden van het komende seizoen zullen als volgt plaats
vinden:

Discussiegroep Zwolle en omstreken vergadert in de dokto-
renkamer van het Sophia Ziekenhuis te Zwolle, aanvang
steeds 20.15 uur.

11 december 1962: W. H. van Dijk, Zwolle: Mogelijkheden
tot preventie van het myocardinfarct.

8 januari 1963: Jaarvergadering.

5 februari 1963: A. J. Tjeenk Willink: Geriatrische proble-
matiek.

Verder zal er worden vergaderd op 5 maart, 2 april, 7 mei
en 4 juni 1963.

Studiegroep Medische Psychologie. Maandelijke bijeen-
komsten in de doktorenkamer van het Sophia Ziekenhuis te
Zwolle van oktober 1962 tot en met juni 1963. Steeds de
tweede woensdag van de maand, behalve in december en
januari: in deze maanden wordt de vergadering opgeschoven
naar de derde woensdag.

Centrum-Jaarvergadering. Dinsdag 8 januari 1963 in de
„Stadsbierkelder” van hotel de Stadsherberg te Kampen. Aan-
vang 20 uur. Na een kort huishoudelijk gedeelte, behandeling
van het onderwerp „Anabole Steroïden” door Dr N. G. Nie-
boer en/of Drs E. Duyvené de Wit (Organon). Vervolgens
mededelingen omtrent de praktische toepassing van deze stof-
fen in hun specialisme door een internist, een kinderarts, een
chirurg en een huisarts. P. Th. Smit

AANVULLENDE LEDENLIJST

Van 25 september tot en met 30 oktober 1962

Nieuwe leden:

J. A. Roorda, Schuitendiep W.Z. 29, Groningen;
Mevr. S. Arnold-van Gorcum, Marquette 21, Amsterdam;
W. Wolters, Noordsingel 110, Rotterdam-1;
D. C. Bom, Badhuisstraat 25, Vlissingen;
J. de Boer, E. A. Borgerstraat 2, Joure.

*Kandidaat-leden: **

G. J. Schiethart, Stadionkade 39, Amsterdam-Z;
H. van Malde, Rodenrijseweg 55, Berkel en Rodenrijs;
W. J. Heijenbrock, Scheldestraat 83, Purmerend;
O. Liefjijn, Schweitzerstraat 3, Assen;
R. J. F. M. Leygraaf, Roosendaalseweg 25, Etten;
H. Levy, Ceintuurbaan 204, Amsterdam;
A. Breman, Schieweg 213a, Rotterdam;
H. Begemann, Julianalaan 15, Zoetermeer;
Y. Velzeboer, Karel de Grotelaan 97, Eindhoven;
J. Bennema, Breedeplaats 3, Franeker.

Mutaties:

S. Wartena naar Paul Krugerstraat 240, Vlissingen;
A. J. v. d. Grient naar Hooilandseweg 27, Roodeschool;
Th. G. Blom naar Kon. Wilhelminasingel 83, Waddinxveen;
H. J. Bekius naar de Noord 35, Dronten;
Dr. H. Takens naar Distellaan 19, Aerdenhout;
K. L. v. d. Veen naar Smidshornerweg 35, Oldekerk;
W. E. C. Wind naar Hoofdweg 139, Siddeburen;
A. v. d. Laan naar Wageningestraat 66, Zetten;
A. W. Wenstedt naar Schout van Peellandlaan 3,
St. Oedenrode;
Dr A. H. M. J. G. Sluijters naar Grotestraat 18, Huisseling
(post Ravenstein);
C. v. d. Marel naar van Aylvaweg 32, Witmarsum;
P. Rienstra naar Herenstraat 63, Rhenen;
R. M. Roos naar Joh. Vermeerstraat 2, Brunssum.

* Bezwaren tegen kandidaat-leden dienen binnen een maand
schriftelijk bij het N.H.G.-bestuur te worden ingediend.